

รูปจาก (1)

เมื่อการศึกษาเภสัชศาสตร์ในประเทศไทยมีขึ้นอย่างเป็นทางการแล้ว ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแพทย์ปรุ้งยาเกือบทั้งหมดประกอบวิชาชีพโดยรับราชการอย่างยาวนานในโรงพยาบาลหรือหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมกองทหาร แต่เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ เป็นผู้ที่บุกเบิกและเป็นต้นแบบของเภสัชกรผู้ให้บริการด้านยาแก่ประชาชนโดยตรงในชุมชน ชีวิตทางวิชาชีพของท่านจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา เพราะสะท้อนภาพของการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมในยุคเริ่มแรกได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เห็นบทบาทของแพทย์ปรุ้งยาในการบริการประชาชนในชุมชน ประวัติของเภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ที่น่าเสนอในที่นี้รวบรวมจากการสัมภาษณ์ท่านเมื่อ 20 ปีที่แล้ว (วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2537) โดยคณะผู้วิจัย คือ วินนา เจริญสุวรรณ ยุพดี ศิริสินสุข นิยดา เกียรติยิ่งอังศุลี อิงอร มันทรานนท์ และวิทยา กุลสมบูรณ์ (2) ในขณะนั้นท่านอายุ 78 ปี

เภสัชกรสำเร็จเกิดเมื่อ พ.ศ. 2459 ในต่างจังหวัดและเข้ามาเรียนในเมืองหลวง ระยะแรกอาศัยอยู่ที่วัดต่อมาเมื่ออายุ 11-12 ปี ก็ทำงานเฝ้าร้านยาและเรียนหนังสือไปพร้อมกันที่โรงเรียนมัธยมหอวัง ท่านไม่ได้ตั้งใจจะเรียนด้านเภสัชศาสตร์มาก่อน แต่เมื่ออายุ 18 ปี ท่านทำงานเป็นผู้ช่วยผลิตยาให้กับขุนสังวรเวชภัณฑ์และขุนโอสถสิทธิการ (นายโอสถ เกษมสุวรรณ) (3) ในกองโอสถศาลา โดยผลิตยาออกขายตามหัวเมืองของประเทศ ท่านขุนทั้งสองเห็นในความสามารถ จึงสนับสนุนให้ท่านเรียนต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรแพทย์ปรุ้งยา การศึกษาด้านนี้ในยุคนั้นไม่เป็นที่นิยม มีผู้เข้าเรียนเพียงปีละ 1-2 คนเท่านั้น ท่านใช้เวลาเรียนประมาณ 5 ปี ซึ่งนานกว่าเวลาปกติของหลักสูตร คือ 3 ปี เนื่องจากต้องทำงานและเรียนไปพร้อมกัน ตลอดจนการเรียนสมัยนั้นมีความเข้มข้นมาก นักเรียนแพทย์ปรุ้งยาต้องฝึกการปรุ้งยาที่กอง

บุคคลสำคัญ

เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์
(2459-2550)

“ผู้บุกเบิกงานเภสัชกรรมชุมชน”

โอสถศาลา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และที่ห้องยาของศิริราชพยาบาล ทั้งการปรุ้งยาตามรายการยาตำราหลวงและตามเภสัชตำรับของอังกฤษ จนผู้เรียนสามารถผลิตยาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งยาครีม ยาขี้ผึ้ง โลชั่น ฯลฯ เมื่อเรียนจบตามหลักสูตร ผู้เรียนต้องผ่านการทดสอบความรู้โดยทำขนเภสัชการโกวิทย์ หัวหน้าแผนกปรุ้งยา ของศิริราชพยาบาล เภสัชกรสำเร็จผ่านการทดสอบและได้รับประกาศนียบัตรแพทย์ปรุ้งยาในปี พ.ศ. 2489 ท่านยังต้องสอบใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะที่กองอาหารและยาทั้งข้อเขียนและการปฏิบัติ ซึ่งท่านสอบผ่านได้อย่างง่ายดาย เพราะประสบการณ์การทำงานในกองโอสถศาลาระหว่างที่ท่านเรียน ทำให้เชี่ยวชาญการปรุ้งยาอย่างมาก จะเห็นว่าท่านสัมผัสกับงานเภสัชกรรมในฐานะผู้ช่วยผลิตยาในโอสถศาลาตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนในวิชาชีพนี้ ท่านได้ทำหน้าที่ให้บริการตลอดมา จนประสบการณ์สั่งสมมากกว่าเภสัชกรทั่วไปในรุ่นเดียวกัน

หลังจบการศึกษา ท่านทำงานที่กองโอสถศาลา ระยะหนึ่ง (ปัจจุบัน คือ องค์การเภสัชกรรม) โดยทำหน้าที่ผลิตยาให้แก่สถานบริการของรัฐทั่วประเทศ ในระหว่างสงคราม ท่านทำหน้าที่คุมการเบิกจ่ายยาที่จังหวัดแพร่เป็นเวลา 5 ปีเพื่อสนับสนุนยาแก่จังหวัดในหัวเมืองทางเหนือ หลังสิ้นสุดสงคราม ท่านทำงานที่โรงพยาบาลปัญจมาพิลาศอุทิศ ซึ่งสังกัดเทศบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานที่สำคัญของเภสัชกรโรงพยาบาลในขณะนั้น คือ การผลิตยาแก่ผู้ป่วยเพื่อประหยังบประมาณ เนื่องจากงบประมาณจากส่วนกลางมีน้อยมาก ท่านใช้ความรู้ที่ร่ำเรียนมาผลิตยาต่าง ๆ โดยไม่มีผู้ช่วย เนื่องจากความคลาดแคลนในตอนนั้น หลังเลิกงาน ท่านยังทำหน้าที่เภสัชกรในร้านยาของเอกชนด้วย หน้าที่ในร้านยามีอาทิเช่น ควบคุมการจ่ายยาปฏิบัติชีวนะ และสอนเจ้าของร้านให้จัดทำบัญชีการขายยา เป็นต้น

วารสารเภสัชกรรมไทย ปีที่ 6 เล่มที่ 2 กค.-ธค. 2557

<http://tjpp.pharmacy.psu.ac.th>

หลังจากทำงานในโรงพยาบาลถึง 7 ปี ท่านจึงลาออกจากราชการมาเปิดร้านยาของตนเองชื่อ “อยุธยาฟาร์มาซี” เพื่อขายยาตำราหลวง ปรุงยา และจ่ายยาตามใบสั่งยาของแพทย์จากคลินิกในบริเวณใกล้เคียง ท่านเล่าว่า ท่านตัดสินใจเปิดร้านยาเพราะเห็นว่า ในหัวเมืองมีเภสัชกรน้อยมากที่คอยให้บริการยาโดยตรงต่อประชาชน ในอยุธยาที่ท่านเพียงคนเดียว มักมีคนมาขอซื้อยาจากร้านที่ท่านทำงานอยู่เสมอ ท่านจึงอยากเปิดร้านยาของตนเอง ผู้ป่วยที่มารับบริการก็ให้ความเชื่อถือ แม้แต่แพทย์ก็มาสั่งทำยาเพื่อนำไปใช้ในการรักษาผู้ป่วยด้วย

รายการยาที่มีในร้านยาสมัยนั้นเป็นยาตำราหลวง ยาสำเร็จรูปจำพวก mixture ยาเม็ดจากต่างประเทศ ตลอดจนยาปรุงตามใบสั่งยาของแพทย์สำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย กิจกรรมร้านยาของท่านในขณะนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ผู้ป่วยบางรายเรียกหาว่าต้องการบางรายมาให้ชั่งอาการและจ่ายยาเหมือนร้านยาในปัจจุบัน ท่านเล่าว่า ร้านยาสมัยนั้นไม่ได้มีหลายประเภทเหมือนในปัจจุบัน มีเพียงร้านยาแผนปัจจุบันที่ต้องมีเภสัชกรควบคุมและร้านยาแผนโบราณที่ต้องมีเภสัชกรแผนโบราณเป็นผู้ดูแล

การสั่งซื้อยาเข้าร้านในสมัยนั้นมีความยากลำบาก ท่านต้องเดินทางมายังกรุงเทพฯ เพื่อซื้อยาและนำกลับไปจำหน่ายด้วยตัวตนเอง โดยยังไม่มีผู้แทนไปเสนอขาย นอกจากนี้ ท่านยังต้องสั่งสารเคมี วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตยาให้แก่โรงงานยาในบริเวณนั้นอีกด้วย

เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์เป็นที่รู้จักของกลุ่มร้านยาในจังหวัด ท่านเป็นที่ปรึกษาแก่ร้านยาในจังหวัดตั้งแต่สมัยที่เป็นเภสัชกรในโรงพยาบาล ท่านยังได้พัฒนาร้านยาที่ท่านดูแลจนเป็นต้นแบบให้ร้านยาอื่น ๆ นำไปปรับปรุงร้านของตนเอง

เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ รักในงานบริการอย่างมาก แม้ในขณะที่ยังให้สัมภาษณ์ในวัย 78 ปี (20 ปีที่แล้ว) ท่านยังคงทำงานในร้านยาเมื่อว่างเว้นจากงานของส่วนรวม ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีของเภสัชกรในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิชาชีพ ท่านเคยเป็นกรรมการเภสัชกรรมสมาคมฯ และเป็นประธานในการจัดทำพิพิธภัณฑสถานเภสัชกรรมสมาคมฯ ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มวิชาชีพ และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ถึงแก่อนิจกรรมในวันที่ 14 พฤษภาคม 2550 เมื่ออายุ 91 ปี

เอกสารอ้างอิง

1. มูลนิธิพระครูธรรมสมาจารย์ (อุปัชฌาย์พัก ธรรมทนต์) วัดบึงทองหลาง. 4 ม.ค.55 ครอบครัว "วิทยารมย์" ถวายผ้าห่ม 99 ผืน [ออนไลน์]. 2555 [สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม 2557]. เข้าถึงได้จาก : URL: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.191913124288165.65985.147324098747068&type=3>
2. วินนา เจริญสุวรรณ, ยุพดี ศิริสินสุข, นิยดา เกียรติยิ่งอังศุลี, อิงอร มั่นทรานนท์, วิทยา กุลสมบุญ. บทบาทของบุคคลสำคัญทางด้านเภสัชกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2535. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2540.
3. ชุนโอสถธิพิทักษ์ (โอสถ เกษมสุวรรณ) “ผู้สำเร็จวิชาแพทย์ปรุงยาคนแรกแห่งกรุงสยาม”. วารสารเภสัชกรรมไทย 2553; 2: 1-2.